

Научна критика
Примљен: 23. априла 2024.
Прихваћен: 12. маја 2024.
УДК 821.163.3.09-1 Шопов А.(049.32)
10.46630/phm.16.2024.66

ЗАВЕШТАЈНА ПЕСНИЧКА КЊИГА АЦА ШОПОВА

(Ацо Шопов, *Дрво на бреју*, прир. и прев. Данијела Костадиновић, Библ. *Ког*, Књ. Прва, Ниш: Друштво књижевника и књижевних преводаца Ниша, 2024)

Последња, завештајна песничка књига *Дрво на бреју* Аца Шопова, класика македонске књижевности, несумњиво је једно од вреднијих дела из савремене македонске књижевности које је ове године публиковано у Републици Србији. Ова књига, објављена 1980. године, до сада уопште није била доступна у препеву на српски, али ни у препеву на друге језике. Она представља централну тачку посебног, последњег стваралачког круга у опусу једног од најзначајнијих савремених македонских аутора и одликује је специфична поетика значајна за развој македонске песничке речи. Другачија поетичка начела и естетске вредности издвајају је из свега другог што је до сада познато српској читалачкој јавности.

Дрво на бреју припада лирском кругу Шопова отвореним књигом *Песма црној жени* (1976). У обема књигама заступљен је један вид аутобиографског лиризма, али и универзалне теме које су резултовале стваралачким дометима значајним не само за Шоповљев опус, већ и за модернистички поетски израз у двадесетом веку уопште. „Основни токови конструкције поетског света Шопова у овој књизи, од мотива болесног тела до поетске мисли и визије своје домовине ради идентификације народа и пружених руку свих народа ка једном великом братству, неминовно се, у овом случају, заснивају на митској поетској слици, у (знаку су) митских трагања за поетском мишљу која не само да су веома присутна него су и, преко великог броја слика, ретко и успешно остварена”, истиче Науме Радически, универзитетски професор и књижевни критичар, одмах по објављивању књиге.

Читана из данашње перспективе, ова поетска књига је рефлексивна свих претходних стваралачких фаза једног од најзначајнијих како македонских, тако и европских песника из прошлог века. У завештајној песничкој књизи Аца Шопова, најексплицитније долази до изражаја, поред аутобиографског у његовом лиризму и његовој животној посвећености, тежња да да одговор на питање о неухватљивом смислу људског постојања. Путем ове збирке можда се и понајбоље уочава једна од одлика целокупног опуса Шопова – поетски маестрално, најинтимније добија суптилну универзалну пројекцију и димензију којом индивидуално постаје опште као кључна тачка естетске вертикале поезије уопште.

И није случајно што до сада ова књига није била објављена у препеву на друге језике, јер је Шоповљево стваралаштво, у целини гледано, изузетно сложено за превођење. Оно представља велики преводачки изазов будући да је тешко до краја пренети његову мисао и смисао његовог стиха из једног у други језички код. *Дрво на бреју* је последња фаза те комплексности посебно започете књигом *Небиднина* из 1963. године.

Као већ признати познавалац Шоповљевог стваралаштва, као књижевни истраживач и као књижевни преводилац, Данијела Костадиновић је прихватила овај изазов. Њена једногодишња посвећеност овом преводу резултовала је, уверен сам – једним од најбољих и семантичко-стилских разуђених штива Шопова пренесених на српски језик. Ова констатација није пука флоскула, већ је утемељена у праћењу преводилачке активности Костадиновићеве од почетка обележавања Стогодишњице од рођења Шопова јануара месеца па све до краја 2023. године. То потврђује и њено непрестано враћање преводу и потрага за најбољим преводилачким решењима, консултовање релевантних извора и слично, што је водило прецизно избрушеном преводилачком дијаманту који ће се, сасвим сам сигуран, уврстити међу најквалитетније преводе на српски језик уопште у току ове деценије. Посредством ове књиге, српска читалачка публика имаће могућност читања поезије која отвара једну другачију перспективу не само према македонској књижевности већ и према месту човека – песника у њој.

Сматрам да је управо у 2024. години, након обележавања Стогодишњице од рођења Шопова, прави тренутак да се објави ова књига у препеву на српски језик. Пре тачно осамдесет година, 1944. године, објављена је прва књига Шопова Песме, која је, у суштини, и прва књига објављена на македонском језику у слободној Македонији после проглашења македонског за службени језик у тадашњој македонској републици. Иако је била написана на македонском језику и први пут штампана у Куманову 1944. године, исте године ће се појавити и у издању Младог борца у Београду, у Србији. Зато сматрам да је данас, када прослављамо велики јубилеј – 80 година од првог издања његове прве објављене песничке збирке, право време да се у Србији, али овога пута у преводу на српски језик, објави и последња књига Шопова. И то у препеву темељног познаваоца македонске књижевности који је данас активан у Србији.

Убеђен сам да ће објављивање овог превода подстакнути и нове мостове сарадње између српске и македонске културне и академске средине. И верујем да ће се то и догодити! На то, наиме, указује и сама чињеница да се отвара нова библиотека Друштва књижевника и књижевних преводилаца Ниша са „Дрвом на брегу“ као првом књигом. Али, као да има неке симболике у називу ове библиотеке – Код Јер, заиста, преко превода Шоповљеве поезије Данијеле Костадиновић, српској читалачкој публици је сада доступнији специфични македонски песнички код.

Објављивање првог квалитетног превода једне од значајнијих књига аутора – класика је веома важан чин за сваку националну књижевност. У ред таквих важних публикација, када је реч о македонској савременој књижевности, убраја се и ово издање. Језеро живота Аца Шопова сада се таласа и у препеву на српски језик, са новим читањима.

Иван С. Антоновски¹

*Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ у Скопљу
Филолошки факултет „Блаже Конески“
Катедра за македонску књижевност и културу
<https://orcid.org/0009-0005-6527-1762>*

¹ i.antonovski@gmail.com